

Використання технології розвитку критичного мислення як засобу формування мовної особистості учня початкової школи

Власюк Юлія Володимирівна

Вчитель початкових класів вищої категорії

Гімназія № 153 ім. О. С. Пушкіна м. Києва

Сучасна освіта передбачає впровадження інновацій, основною метою яких є підвищення якості освіти.

Відповідно до концепції Нової української школи, ключові компетентності, обов'язкові для випускника Нової української школи, містять спільні наскрізні вміння, які потрібно розвивати впродовж усього життя. Серед них – уміння читати та розуміти прочитане, висловлювати думку усно та письмово, критично мислити. Нова українська школа відходить від «читання заради читання».

Тому для мене стали актуальними питання «Як організувати уроки читання так, щоб учні не просто запам'ятовували навчальний матеріал, а запитували, досліджували, творили? Як зробити урок продуктивним?» Я прагну змінити практику своєї роботи, сприяти активному навчанню учнів і розвитку їхнього критичного мислення, щоб мої учні розуміли прочитане, могли оцінити якість і достовірність інформації, переказати її, висловити своє ставлення. Протягом двох років я працювала над темою «Використання стратегій розвитку критичного мислення під час роботи з текстом».

Людина, яка мислить критично, здатна аналізувати, порівнювати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, вміє ставити запитання, висувати гіпотези,

робити свідомий вибір, приймати рішення і обґрунтовувати його, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем.

Цим мисленнєвим операціям можна і необхідно навчати, а далі – вдосконалювати їх, тренувати. І саме школа є ідеальним середовищем для цього.

Для мене цінність використання технологій розвитку критичного мислення полягає у характері взаємовідносин всіх учасників навчально-виховного процесу:

- під час уроку створюється особлива атмосфера взаємодовіри, взаємоповаги та успіху;
- використовуються стилі спілкування і діяльності на основі партнерства та захоплення спільною творчою діяльністю;
- учитель не навчає, виховує та розвиває, а організовує їх діяльність і ненав'язливо, без категоричності та авторитарності співпрацює з учнями, навчаючись і самовдосконалюючись разом з ними.

Зазвичай урок критичного мислення складається з трьох основних частин: вступної, основної та підсумкової (виклик, осмислення і рефлексія). В залежності від етапу уроку використовую наступні стратегії критичного мислення:

Етап уроку	Стратегії критичного мислення
Виклик	Асоціативний куш, мозковий штурм, читання в парах, гра «вірно-невірно», кубування, «знаю-хочемо дізнатися-дізнаємося», кошик ідей.
Осмислення	Читання з передбаченням, порушена послідовність, інсерт, взаємні

	питання, «Ромашка Блума», діаграма Вена
Рефлексія	Сенкан, «незакінчене речення», метод «прес», інтерв'ю, п'ятихвилинне есе,

Пропоную власні розробки уроків читання з використанням стратегій критичного мислення.

Літературне читання (українська мова)

3 клас

Тема. Турбота людини взимку про тварин. Є. Гуцало „Зайці”.

Мета: ознайомити з оповіданням Є. Гуцала “ Зайці”; формувати уміння визначати головну думку твору, аналізувати прочитане, працювати з художнім твором; збагачувати лексичне поле дітей; розвивати уміння говорити і слухати; розвивати спостережливість, мислення, вміння захищати власні судження; за допомогою змісту оповідання сформувати активну життєву позицію щодо захисту тварин взимку.

Обладнання: презентація, картки із завданнями для груп, зошити, підручник.

Хід уроку

I. Виклик (вступна частина).

1. Створення позитивного настрою.

Уже дзвінок нам дав сигнал:

Працювати час настав.

Тож і ми часу не гаймо .

Роботу швидше починаймо.

- Посміхніться один одному та нашим гостям. Я бажаю вам плідної роботи.

2. Мовна розминка. Чистомовка –загадка.

Прочитати рядки, передаючи емоцію, яку ви бачите: спокійно, радісно, із здивуванням, з сумом. (використовую картинку –емоції)

Н..х..дж.. я, а стр..б..ю.

Бо н..р..вн.. н..г.. м..ю,

Ч..с..м л..з.. я у шк..ду,

Їм к..п..ст.. на г..р..д..х.

- Відгадайте, хто такий? (Заєць)
- Що знаєте про цих тварин?
-

3. Гра «Кубик Блума» (діти кидають по черзі кубик та відповідають на питання різного рівня складності, зазначені на гранях: який вигляд має тварина? де живе? яка користь у природі? чим харчується? як зимує? чим схожа і чим відрізняється від кролика?)

4. Правильні і неправильні судження. Гра «Чи вірити ви, що...»

Робота в парах на картках.

<p>1. Самки зайців живуть вдвічі довше, ніж самці. (Так)</p>	<p>2. На зайців постійно полюють, і не вимерли вони до цих пір тільки тому, що дуже хитрі і вміють обманювати мисливців</p>
---	--

	(ні, тому що дуже швидко розмножуються.)
3. Тривалість життя зайців – 10 років (5-6 років).	4. Під час бігу зайці здатні розвивати швидкість до 120 км на годину. (Ні, тільки до 70)
5. Швидко спуститися вниз по схилу заєць може, скотившись, як колобок.(Так)	6. Зуби у зайців ростуть все життя, тому їм необхідно гризти щонебудь тверде, щоб їх сточувати.
7. Зайців називають косими, тому що вони страждають косоокістю. (Ні, Всупереч звичному прізвиську «косий», косоокістю зайці не страждають. Косим зайця прозвали мисливці за його плутаючий біг і звички плутати сліди)	8. Кролики та зайці можуть жити разом і мати спільне потомство. (ні, Такі схожі один на одного звірята, як зайці та кролики, не можуть мати спільного потомства)
9. Зайців можна зустріти на всіх континентах, крім Антарктиди. (Так)	

- Що дізналися нового?

II. Осмислення.

- Сьогодні ми продовжимо знайомство з творчістю українського письменника Є. Гуцало. За портретами письменників знайдіть портрет Є. Гуцала.

1. Передбачення за ключовими словами.

- Прочитайте ключові слова. Про що буде оповідання? (Слова – на дошці)

зима зайці

дерева морква капуста

пастка рятівник

2. Оголошення теми уроку та завдань уроку.

- Сьогодні ми познайомимось з твором Є. Гуцала «Зайці», будемо вчитися працювати з художнім твором, аналізувати прочитане, робити висновки.

3. Словникова робота. Робота в парах на картках.

Левада *швидко втік*

Дременув *йти*

Внадились *пастка*

Чеберяти *почали приходити*

Дротяне сильце *луг коло річки*

Гамуючи хвилювання *заспокоюючи себе.*

- Поєднайте слово та його тлумачення за допомогою стрілочки.

Фізхвилинка.

4. Читання вголос оповідання за частинами. (Учитель починає. Діти продовжують.)

- До якого жанру належить цей текст? Доведіть.
- Щоб краще зрозуміти, попрацюємо над вибіркоvim читанням.

5. Вибіркове читання

- Чому зайці цієї зими внадилися до села?
- Чим це може нашкодити людям?

- Навіщо Василько вирішив підгодувати зайців?
- Крім Василька зайців підгодовував й сусід. В якому реченні розповідається для чого він це робив?
- Чому сусід не здогадався, хто зірвав пастку?

6. Займи позицію.

-З якою проблемою спіткнулися люди в цьому оповіданні? (Взимку зайці завдають значні пошкодження садам.)

Автор показав, як на це реагують люди.

-що робив Василько?

-що робив сусід?

Займіть позицію. Хто згоден з хлопчиком, займіть позицію біля малюнку з зайцем.. Хто згоден з сусідом - біля малюнку з пасткою.

- Завдяки кому в цьому оповіданні ми бачимо різні характери людей? (Зайцям. Відношення людей до тварин).

7. Робота в групах.

1 група «Дослідники»

- З яким фактом спіткнулися люди в цьому оповіданні? (*зайці внадилися до села і обгризають кору дерев*)
- До яких наслідків це приводить? (*зайці завдають значні пошкодження садам*)

- Варіанти рішення цієї проблеми? (*встановити захисні паркани, пристрої, які можуть відлякувати тварину, допомагати лісникам підгодовувати тварин у лісі*).

2 група «Психологи»

Дайте характеристику головному герою, хлопчику Василькові. (*добрий, небайдужий, турботливий, співчутливий, кмітливий, працьовитий*).

3 група «Захисники тварин»

Лист до літературного героя

Звертання до сусіда. (*Сусіде! Ми вражені твоєю поведінкою. Адже зайці – живі істоти. Вони важлива ланка у ланцюзі живлення. Їм треба допомагати, а не вбивати, користуючись нагодою. Їх створила природа так само, як і тебе. Не забирай у тварин життя!*)

Виступи груп.

III. Рефлексія.

Отже, давайте підсумуємо все те, про що ми сьогодні говорили.

Вправа «Продовж речення»:

Я зрозумів, що...

Мені сподобався...

Я буду старатися

Мені хочеться вірити, що

Завдання додому:

С. 103-104, читати оповідання Є. Гуцало „Зайці», відповідати на питання після тексту, скласти сенкан «Зайці».

Літературне читання (українська мова)

4 клас

Тема : «Ю. Збанацький «Щедра осінь»

Мета: ознайомити учнів з правилами читання тексту - нариса Ю.Збанацького «Щедра осінь», вчити аналізувати художні засоби, які використовує автор у тексті, розвивати мовленнєві навички, увагу, спостережливість, формувати естетичні смаки.

Перебіг уроку.

I. ВИКЛИК

1)Розминка. Створення сприятливого психологічного клімату.

Асоціативний куш «Осінній настрій»

- Яка зараз пора року?
- З яким настроєм ви прийшли на урок?
- Які асоціації виникають у вас до словосполучення «осінній настрій»? (веселий, сумний, замріяний, чарівний, енергійний, творчий)

Робимо висновок, що осінь викликає дуже різні, іноді суперечливі почуття, тому що осінь буває дуже різною.

- На які періоди поділяють осінь?
- Яка зараз пора?

2) Групова робота. Робота з прислів'ями.

До вас на парти залетіли осінні листочки. Складіть з них прислів'я.

1 група Восени день блисне, а три кисне.

2 група Осінь на строкатому коні їздить.

3 група Восени багач, а навесні прохач.

Діти складають прислів'я та пояснюють їх.

2. Цілепокладання.

- Яку тему ми продовжуємо вивчати? Чому присвячені твори цієї теми? Сьогодні ми будемо працювати над текстом-нарисом «Щедра осінь». Які знання на уроці ви хотіли би отримати?

- Над яким твором ви працювали самостійно?

II. ОСМИСЛЕННЯ

1) Актуалізація знань, отриманих на попередніх уроках.

Читання казки Ю.Ярмиша «Осіння казка» частинами.

Опитування за допомогою кубика Блума.

1. Назви до якого жанру належить текст. Доведи свою думку.

2. Опиши, якою ти уявляєш Хазяйку осіннього лісу.

3. Поясни, чому Вітер і Хазяйка осіннього лісу не можуть бути друзями.

З ким би ти хотів товаришувати?

4. Назви осінні кольори, які зустрічаються в тексті. Додай свої осінні фарби.

5. Порівняй характери Вітру та Хазяйки осіннього лісу. Хто з них за характером ближче до тебе?

6. Якщо б ти створював осінню казку, хто був би головним героєм?

2) Усвідомлення змісту нового матеріалу.

Передбачення за ключовими виразами. (Слайд)

Підкрадається, хихикає, піддобрюється, мружиться, сміється, розмальовує, відкушує.

- До якої частини мови належать ці слова?

- Це дії головного героя наступного твору. Як ви думаєте, про кого ми будемо читати?

-Так. Ми будемо читати твір Ю.Збанацького «Щедра осінь»

Робота в парах. Словникова робота (картки)

Ласувати	щуриться
Частувати	лакомиться
Зачудовано	бахча
Мружитися	горбушка
Баштан	ласкатися
Скибка	ломоть
Окраєць	изумлєнно
Лащитися	угощать

Поєднайте слова із лівого стовпчика зі словами правого.

Читання твору учнями.

- Чи сподобався вам цей твір? Який настрій створює?

-Як змальовано осінь?

Зачитайте рядки, які це підтверджують.

-Як люди ставляться до осені?

-За що Степанко любить осінь?

- Які прикмети осені ви побачили у творі?

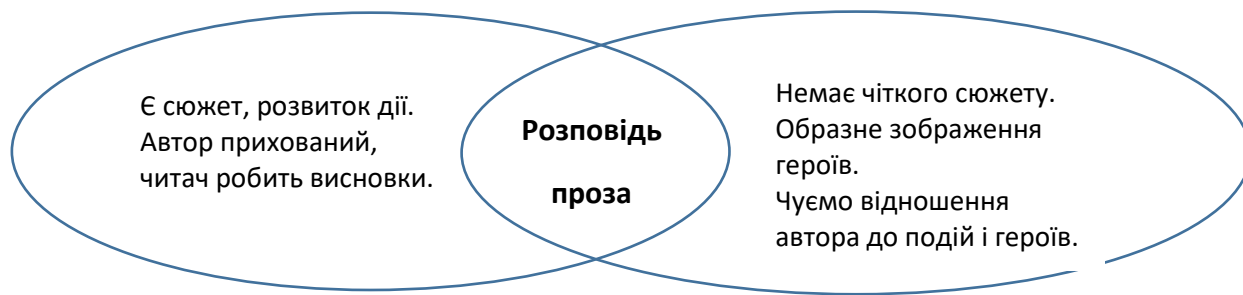
- До якого жанру належить цей твір? (Дуже схожий на оповідання)

- Чим схожий? (Це розповідь про осінь, написаний прозою.)

- А чим відрізняється? (немає розгортання подій, схожий на вірш, але немає рими, осінь змальована в образі жінки, але це не казка)

Цей твір називається НАРИС. Він схожий на оповідання, але є відмінності.

- Створюємо діаграму Вена на дошці.

Читаємо в підручнику правила, яких треба дотримуватися під час читання нарису.

Повторне читання тексту.

III. РЕФЛЕКСІЯ.

Створення сенкану «Щедра осінь».

Домашнє завдання

Навчитися виразно читати нарис «Щедра осінь». Скласти 2-3 речення про осінь, які б можна було додати до тексту цього нарису.

Використані джерела:

1. Нова українська школа: свідоме читання, а не конкурс на швидкість.
<http://www.chytomo.com/nova-ukrainska-shkola-svidome-chytannia-a-ne-konkurs-na-shvydkist/>
2. Формування критичного мислення в початковій школі.
<https://i-school.kiev.ua/formuvannya-kritichnogo-mislennya-v-pochatkovij-shkoli/>
3. Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
<https://cikavosti.com/15-cikavih-faktiv-pro-zaiciv/#hcq=0G1P0Or>
4. Большакова І. Розвиток критичного мислення / І. Большакова // Почат. освіта. – 2012. – № 11. – С. 3–7.

5. Гордуз Н. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках рідної мови / Н. Гордуз // Почат. шк. – 2003. – № 4. – С. 1–4.
6. Кроуфорд А. Технологія розвитку критичного мислення учнів / Д. Кроуфорд. – К. : Плеяда, 2006. – 220 с.
7. Конопелюк М.В. Читання. 4 клас(для шкіл з російською мовою навчання).-Х.:Вид.група «Основа», 2011.- С. 23-25.